

بررسی مقایسه‌ای تأثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش آموزان

ابراهیم عزیزاده موسوی^۱

چکیده

هدف کلی پژوهش حاضر بررسی و مقایسه تحول قضاوت اخلاقی بین دانش آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده کرده اند و دانش آموزانی است که از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند. همچنین متغیرهای دیگری نظیر جنسیت، نوع فضای پرورشی، میزان سواد والدین، نوع شغل والدین، معدل، نمره انضباط، سن دانش آموزان مورد مطالعه قرار گرفت. فضاهای پرورشی در این تحقیق، مراکزی می‌باشند که تحت مدیریت آموزش و پرورش اداره می‌شوند و برنامه های تربیتی و پرورشی در آنها ارائه داده می‌شود. این مراکز عبارتند از کانونها، اماکن ورزشی، دارالقرآنها و اردوگاهها. جامعه مورد بررسی در این تحقیق کلیه دانش آموزان مقطع راهنمایی تحصیلی و مقطع متوسطه (شامل متوسطه نظری، فنی حرفه ای، کار و دانش و پیش دانشگاهی) شهر قوچان بودند که در سال ۸۲-۸۱ در این شهر به تحصیل اشتغال داشتند که تعداد ۶۸۸ نفر از طریق نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری در این تحقیق آزمون قضاوت اخلاقی آن کلبی و کلسی کافمن^۲ بود که بر روی کلیه اعضاء نمونه اجرا گردید. تجزیه و تحلیل فرضیات تحقیق با استفاده از روشهای آماری توصیفی و استنباطی مشخص نمود بین میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان استفاده کننده از فضاهای پرورشی و دانش آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند تفاوت معنی داری وجود دارد. و نیز بین متغیرهای قضاوت اخلاقی و نمره انضباط، سن، سطح سواد والدین، معدل دانش آموزان همبستگی مثبت وجود دارد.

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان

مقدمه

رشد ارزشهای اخلاقی در کودکان از دیرباز مورد بحث محققان و صاحب‌نظران روان‌شناسی کودک بوده است. موضوع چگونگی اکتساب رفتار اخلاقی و قضاوت مستقل در موقعیتهایی که مستلزم تصمیم‌گیری بر اساس موازین اخلاقی است نظر محققان بسیاری را به خود جلب کرده است تحقیقات پیاژه در این زمینه حاکی از این است که فرآیند تحول اخلاقی در طول یک ردیف از ساختهای شناختی شکل می‌گیرد که هر مرحله شکل، طرح و ساخت مشخص خود را دارا می‌باشد. سپس لارنس کلبِرگ^۱ با الهام از نظر پیاژه و با این اعتقاد که رشد اخلاقی تا سنین بالاتر نیز ادامه پیدا می‌کند در سطحی وسیع‌تر به نتایج گسترده‌ای در این زمینه دست یافت. علاوه بر تحقیقات پیاژه و کلبِرگ، محققین دیگری نیز مسئله تحول اخلاقی را از زاویه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده و به یافته‌های ارزشمندی دست یافته‌اند. کلبِرگ در مطالعات خود به این نتیجه رسیده است که ترتیب و توالی مراحل رشد اخلاقی در فرهنگهای مختلف ثابت و بدون تغییر است. البته ممکن است رشد اخلاقی بخاطر تفاوت‌های فرهنگی و فردی سرعت یابد یا کند شود و یا اینکه در فرهنگها و افراد مختلف در رسیدن به بالاترین سطح و مرحله رشد اخلاقی تفاوت وجود داشته باشد، ولی به گمان او تفکر اخلاقی در عین حال الگویی جهانی دارد. در تحقیق حاضر بررسی روند تحول اخلاقی دانش‌آموزان ایران با تاکید بر نقشی که نگرشهای تربیتی والدین و آموزش و پرورش رسمی کشور با دایر کردن فضاهای پرورشی گوناگون اعم از کانونها، اماکن ورزشی، دارالقرآنها و اردوگاهها روی این روند می‌تواند داشته باشد منجر به این مسئله خواهد شد که آیا دانش‌آموزانی که از فضاهای پرورشی

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

استفاده می‌کنند از نظر نگرش و قضاوت اخلاقی با دانش آموزانی که از چنین فضاهایی استفاده نکرده اند تفاوت دارد یا خیر؟

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌هایی که در این پژوهش مورد بررسی و آزمون قرار می‌گیرند بشرح زیر می‌باشد.

۱. بین میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان استفاده کننده از فضاهای پرورشی و دانش آموزانیکه از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. بین میزان استفاده از فضاهای پرورشی و تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.
۳. بین نمرات قضاوت اخلاقی دانش آموزان با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی تفاوت معنا داری وجود دارد.
۴. بین نمره تحول قضاوت اخلاقی و نمرات انضباط دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.
۵. بین نمره تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد.
۶. بین سن و نمره تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان رابطه معنا داری وجود دارد.
۷. بین میزان تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان با توجه به نوع شغل والدین آنها تفاوت معناداری وجود دارد.
۸. بین میزان تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان با توجه به نوع فضاهای پرورشی که استفاده کرده اند تفاوت معناداری وجود دارد.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش‌آموزان

۹. بین میزان سواد والدین و نمره تحول قضاوت اخلاقی فرزندان دانش‌آموز آنها رابطه معناداری وجود دارد.

۱۰. بین نمره تحول قضاوت اخلاقی و معدل دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

پیشینه تمثیلی

لارنس کلبِرگ در رشد اخلاقی به محیطی تأکید می‌کند که در آن بحث آزاد و جستجوگری حاکم است او معتقد است کلاس درس و در صورت امکان مدرسه باید بصورت جامعه عادلانه‌ای باشد که زمینه را برای تحول اخلاقی و تکوین عدالت فراهم آورد به منظور بررسی این اندیشه هیگینز و همکاران (۱۹۸۴) مساله تحول اخلاقی نظام کلبِرگ را با توجه به شرایط محیطی بررسی کرده‌اند. فرضیه آنها این بود که شرایط و فضای اخلاقی مدرسه بر تصمیمات و قضاوت‌های اخلاقی کودک تأثیر می‌گذارد و بر همین اساس در تحقیقی دانش‌آموزان دو مدرسه را بررسی کرد: یکی مدرسه‌ای با نظامی ثابت و مقرراتی خشک و از قبل تعیین شده که همه مسائل آن بدون در نظر گرفتن قابلیت‌ها و مراحل تحول اخلاقی به دانش‌آموزان تحمیل می‌شد و دیگری مدرسه‌ای فعال و دموکراتیک که اداره آن بر اساس مشارکت دانش‌آموزان در تصمیم‌گیریها شکل می‌گرفت به استناد این تحقیق در مدرسه اخیر (مدرسه فعال) که با مشارکت جمعی شاگردان اداره می‌شد احساس مسئولیت نسبت به مقررات مدرسه افزایش یافت این محیط همچنین باعث شد که مدرسه به عنوان جامعه‌ای مورد علاقه پذیرفته شود و دانش‌آموزان با بحث و گفتگوهای آزاد و خودانگیخته، ارزشهای انسانی را درونی کنند به استناد تحقیقی که در مدارس راهنمایی شهر تهران انجام شده نیز قضاوت‌های اخلاقی دانش‌آموزان با جو مدرسه در ارتباط بوده است. در ایران نیز تحقیقات چندی در این خصوص انجام پذیرفته است. در تحقیق از منیژه رضایی (۱۳۷۳) به بررسی رابطه تحول اخلاقی نوجوانان (دختر) با نگرش‌های تربیتی والدین پرداخته

شد دو هدف عمده پژوهش، بررسی روند تحول اخلاقی نوجوانان دختر ایرانی و رابطه آن با نگرش‌های تربیتی والدین بوده است. برای وصول به این اهداف سه گروه سنی نفری از دانش‌آموزان گروه‌های سنی (۱۰-۱۱)، (۱۳-۱۴)، (۱۶-۱۷) مورد آزمون قرار گرفته‌اند. تحول اخلاقی نوجوانان دختر با استفاده از روش بالینی پیازنه و کبرگ با بهره‌گیری از داستان‌های اخلاقی کبرگ مشخص شده و در سنجش نگرش‌های تربیتی والدین از پرسشنامه استفاده شده است. اطلاعات جمع‌آوری شده با بکارگیری روش‌های آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه

و تحلیل قرار گرفت و نتایج ذیل حاصل گردید:

۱. بین سه گروه سنی از نظر رشد اخلاقی تفاوت معناداری مشاهده گردید.
۲. بین رشد اخلاقی آزمودنیها و نگرش‌های تربیتی والدین در گروه سنی (۱۰-۱۱) رابطه معناداری وجود داشت.
۳. اگر چه بین هماهنگی و افتراق نگرش‌های تربیتی پدر و مادر با رشد اخلاقی آزمودنیها رابطه معناداری مشاهده نشد لیکن شواهد حاکی از آن بود که در گروه سنی (۱۰-۱۱)، هماهنگی نگرش‌های تربیتی والدین با رشد اخلاقی آزمودنیها مرتبط است.
۴. در بررسی رابطه نگرش‌های تربیتی هر یک از والدین با رشد اخلاقی آزمودنیها، مشخص گردید که در گروه سنی (۱۰-۱۱) بین نگرش‌های تربیتی مادران با رشد اخلاقی آزمودنیها، ارتباط معناداری وجود دارد. در تحقیق مزروعی (۱۳۷۶) با موضوع بررسی میزان تحقق اهداف کانون‌های فرهنگی _ تربیتی شهر اصفهان از دیدگاه دانش‌آموزان و مربیان که نمونه‌ای به اندازه ۳۷۵ به صورت تصادفی (۲۸۲ نفر دانش‌آموز و ۹۳ نفر مربی) انتخاب شده‌اند و از جمله به نتایج زیر رسیده است.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش‌آموزان
_ بیش از ۸۵ درصد دانش‌آموزان که در فعالیتهای و برنامه‌های کانون شرکت
می‌کنند معدل درسی بالاتر از ۴ دارند که نشانگر استقبال دانش‌آموزان نسبتاً
درسخوان از فعالیتهای کانونها است.

_ میانگین درصد دو گروه شرکت‌کننده در تحقیق، مربیان و دانش‌آموزان
نشان می‌دهد که ۷۸/۱ درصد فعالیتهای و برنامه‌های کانون را بر روی رشد
اعتقادی دانش‌آموزان مؤثر دانسته‌اند، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که کانونها در
تشویق و ترغیب نوجوانان به خداوند و پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) و
همچنین معاد و خواندن قرآن موفق بوده است ولی در توجه نوجوانان به خواندن
احادیث و نهج البلاغه تلاش زیادی نشده است.

_ میانگین درصد دو گروه مربیان و دانش‌آموزان نشان می‌دهد که ۷۹/۲
درصد تأثیر برنامه‌های کانون بر روی رشد اخلاقی را مؤثر دانسته‌اند که نشانگر
این نکته است که کانونها در تشویق و ترغیب نوجوانان به ارزشهای اخلاقی موفق
بوده‌اند.

جامعه تمثیلی

جامعه مورد مطالعه در این پژوهش کلیه دانش‌آموزان مقطع راهنمایی
تحصیلی و مقطع متوسط شهر قوچان است که در سال تحصیلی ۸۱-۸۲ در این
شهر به تحصیل اشتغال داشتند. لازم به توضیح است که مقطع متوسط شامل
متوسط نظری، فنی و حرفه‌ای، کار و دانش و پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

نمونه و روش نمونه گیری

روش نمونه گیری پژوهش خوشه ای بود و تعداد اعضای نمونه با توجه به تحقیقات گذشته و استفاده از روشهای آماری جهت برآورد نمونه با استفاده از

$$\text{فرمول } N = \frac{Z^2 \cdot S_x^2}{D^2} \text{ جمعاً } ۶۸۸ \text{ نفر بودند.}$$

ابزار اندازه گیری

ابزار اصلی این پژوهش آزمون قضاوت اخلاقی آن کلبی و کلسی کافمن^۱ است. در این آزمون از سه معمای اخلاقی که هر کدام در رابطه با دو موضوع اخلاقی است استفاده شده است در این معماها آزمودنی را در مقابل یک موقعیت متناقض قرار داده و آنها یک موضوع را برمی گزینند و سپس در رابطه با علت برگزیدن آن استدلال خود را مطرح می کنند در اولین معما دو موضوع زندگی و قانون در دومین معما دو موضوع اخلاقی و وجدان و تنبیه و در سومین معما دو موضوع اقتدار و قرار داد در مقابل هم قرار می گیرند در این پژوهش از فرم θ آزمون استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار آماری SPSS استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفته است.

بدین ترتیب که ابتدا نمودارها، فراوانی‌ها، درصدها، ... به تفکیک متغیرهای پژوهش محاسبه و رسم گردیده، سپس با توجه به فرضیه‌های تحقیق از ضریب همبستگی پیرسون برای محاسبه ضریب همبستگی دو متغیر استفاده شده است و

1. Anne colby & Kelsey Kaufman

بررسی مقایسه‌ای تاثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش‌آموزان
 برای مقایسه میانگین‌های گروه‌های مختلف از آزمون t برای گروه‌های مستقل و
 آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است.

تمیزیه و تحلیل فرضیات تمقیق

الف: تجزیه و تحلیل فرضیات ردیف ۲، ۴، ۶، ۹، ۱۰ در جدول ۱ بشرح ذیل
 ذکر شده است. در جدول مذکور جمعا ۱۵ ضریب همبستگی محاسبه شده و
 معنادار بودن آنها در سطح ۰/۰۵ و ۰/۰۱ معین گردیده است.

جدول ۱- همبستگی بین متغیرهای مختلف

متغیر ۱	متغیر ۲	نمره قضاوت اخلاقی	نمره انضباط	نمره پیشرفت تحصیلی	سن دانش‌آموزان	میزان استفاده از فضای پرورشی	سواد پدر
نمره قضاوت اخلاقی	نمره قضاوت اخلاقی	۰/۰۷۰*	۰/۰۶۶	-۰/۰۲۱	۰/۳۹**	۰/۱۲۹**	-۰/۰۷۹**
نمره انضباط	نمره انضباط	۰/۰۷۰*	۰/۰۶۶	۰/۳۲۶**	-۰/۰۱۱	۰/۱۳۲**	-۰/۱۵۱**
نمره پیشرفت تحصیلی (معدل)	نمره پیشرفت تحصیلی (معدل)	-۰/۰۲۱	-۰/۰۰۰	۰/۳۲۶**	۰/۲۵۵**	۰/۱۶۶**	۰/۲۹۸**
سن دانش‌آموزان	سن دانش‌آموزان	۰/۳۹**	۰/۰۱۱	۰/۲۵۵**	۰/۰۸۶**	۰/۰۸۶**	-۰/۰۱۳
میزان استفاده از فضای پرورشی	میزان استفاده از فضای پرورشی	۰/۱۲۹**	۰/۰۰۱	۰/۱۳۲**	۰/۰۲۴	۰/۱۳۲**	۰/۱۳۷**
سواد پدر	سواد پدر	-۰/۰۷۹**	۰/۰۳۹	۰/۱۵۱**	۰/۷۳۹	۰/۱۳۷**	-۰/۰۰۰

توجه:

- * همبستگی معنادار با آلفای ۰/۰۱ یک درصد در آزمونهای دو دامنه
- * همبستگی معنادار با آلفای ۰/۰۵ درصد در آزمونهای دو دامنه

ملاحظات

الف: عدد اول داخل چهار خانه ضریب همبستگی بین دو متغیر و عدد دوم داخل چهار خانه عدد جدول جهت معنادار بودن ضریب همبستگی است.
ب: فرضیه‌های ردیف ۵.۱ که با آزمون **T** گروه‌های مستقل مورد آزمون قرار گرفته اند:

جدول ۲- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به استفاده از فضاهای پرورشی و عدم استفاده از آن

شاخص‌های آماری فضاهای پرورشی	تعداد N	میانگین نمرات \bar{X}	انحراف استاندارد S	واریانس S^2	خطای استاندارد میانگین \bar{Sx}
دانش‌آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده کرده اند	۴۱۰	۳۷۰/۵۶	۸۶/۰۹	۷۴۱۱/۴۹	۴/۲۵
دانش‌آموزانی که از فضاهای پرورشی استفاده نکرده اند	۲۷۶	۳۳۹/۷۵	۸۴/۳۷	۷۱۱۸/۲۹	۵/۰۷

جدول ۳-۸ مقایسه میانگین‌ها با توجه به آزمون T

شاخص‌های آماری نوع واریانس	T محاسبه شده	درجه آزادی	\bar{X} میانگین تفاوتها	\bar{S} خطای استاندارد تفاوت	F محاسبه شده	F جدول یا معنادار بودن آزمون
با فرض برابری واریانس‌ها	۴/۶۳	۶۸۴	۳۰/۸۰	۶/۶۵	۱/۷۹	۰/۱۸
با عدم فرض برابری واریانس‌ها	۴/۶۵	۵۹۸/۰۵۲	۳۰/۸۰	۶/۶۲		

جدول ۳ - شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به جنسیت

شاخص‌های آماری جنسیت	تعداد N	میانگین نمرات \bar{X}	انحراف استاندارد S	واریانس	خطای استاندارد میانگین \bar{Sx}
پسران	۲۵۶	۳۷۲/۷۲	۸۹/۹۲	۸۰۸۵/۶	۴/۷۶
دختران	۳۲۲	۳۴۲/۷۶	۸۰/۸۵	۶۵۳۶/۷۲	۴/۴۴

بررسی مقایسه‌ای تأثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش‌آموزان

جدول ۴- مقایسه میانگین‌ها با توجه به آزمون T

شاخص‌های آماری نوع واریانس	T محاسبه نشده	درجه آزادی	\bar{X} میانگین تفاوتها	SS خطای استاندارد تفاوت	F محاسبه شده	F جدول یا معنا دار بودن آزمون
با فرض برابری واریانسها	۴/۵۸	۶۸۶	۲۹/۹۵	۶/۵۳	۷/۲۱	۰/۰۰۷
با عدم فرض برابری واریانسها	۴/۶۰	۶۸۵/۰۹	۲۹/۹۵	۶/۶۱		

با توجه به جداول ۹-۴ و ۱۰-۴ چون F محاسبه شده بزرگتر از F جدول است لذا فرض صفر رد می‌شود و فرض خلاف مورد تایید قرار می‌گیرد.

ج- فرضیه‌های ردیف ۳، ۸، ۷ که با تحلیل واریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند:

جدول ۵- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی

شاخص‌های آماری میزان استفاده از فضاهای پرورشی	تعداد N	میانگین نمرات \bar{X}	انحراف استاندارد S	واریانس S^2	خطای استاندارد میانگین $\frac{S}{\sqrt{N}}$
هیچ وقت	۲۷۰	۲۵۲/۸۷	۸۹/۷۷	۸۰۸۵/۶۵	۵/۴۶
زیر یکسال	۹۰	۳۰۶/۴۳	۷۰/۶۰	۴۹۸۴/۳۶	۷/۴۴
یک سال	۱۴۶	۲۸۱/۷۲	۷۸/۳۲	۶۱۳۴/۰۲	۶/۴۸
دو سال	۱۴۸	۳۶۹/۵۲	۸۶/۸۷	۷۵۴۶/۳۹	۷/۱۴
بالاتر از دو سال	۳۴	۲۸۰/۵۹	۸۰/۷۵	۶۵۲۰/۵۶	۱۲/۸۴

جدول ۶- تحلیل واریانس نمرات با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی

شاخص‌های آماری منابع تغییر	مجموع مجذورات SS	د.ف. درجه آزادی	میانگین مجذورات MS	F محاسبه شده	F جدول
بین گروهها	۳۶۲۰۲۱/۴۲	۴	۹۰۷۵۵/۳۵۶	۱۲/۸۴۵	۰/۰۰۰
درون گروهها	۴۸۲۵۵۸۴/۴	۶۸۳	۷۰۶۵/۲۷۷		
کل	۵۱۸۸۶۰۵/۹	۶۸۷			

با توجه به تحلیل واریانس چون f محاسبه شده بزرگتر از f جدول است در نتیجه فرض صفر رد می‌شود و فرض خلاف یا تحقیق تایید می‌شود یعنی بین نمرات قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان با توجه به میزان استفاده از فضاهای پرورشی تفاوت وجود دارد و این قضاوت با ۹۹ درصد اطمینان مورد تایید می‌باشد.

جدول ۷- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به نوع شغل والدین

خطای استاندارد میانگین	اریانس	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	شاخص‌های آماری نوع شغل والدین
۴/۰۲	۷۶۶۵/۰۱	۸۷/۵۵	۳۴۶/۰۸	۴۷۴	شغل آزاد
۷/۶۹	۶۵۰۶/۰۳	۸۰/۶۶	۳۴۱/۷۸	۱۱۰	کارمند
۱۱/۳۲	۸۷۱۴/۲۲	۹۳/۳۵	۳۳۴/۲۵	۶۸	نظامی
۱۱/۶۶	۴۸۹۵/۸	۶۹/۹۷	۳۷۷/۳۹	۳۶	فرهنگی

جدول ۷- نشان دهنده شاخص‌های آماری نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان با توجه به نوع شغل والدین آنها (پدر) است بعنوان مثال والدین دانش آموزانیکه فرهنگی بوده اند میانگین نمرات قضاوت اخلاقی آنان $X = ۳۷۷/۳۹$ شغل فرهنگی و شغل نظامی به ترتیب بیشترین و کمترین میزان را نشان میدهد.

جدول شماره ۸- جدول تحلیل واریانس نمرات با توجه به نوع شغل والدین آنها

F جدول	F محاسبه شده	میانگین مجزورات MS	d.f درجه آزادی	مجموع مجزورات SS	شاخص‌های آماری منابع تغییر
		۳۲۷۶۹/۹۹	۳	۹۸۳۰۹/۹۹	بین گروهها
۰۰۴۰	۴/۴۰	۷۴۴۱/۹۵	۶۸۴	۵۰۹۰۲۹۵/۹	درون گروهها
		-	۶۸۷	۵۱۸۸۶۰۵/۹	کل

با توجه به جدول تحلیل واریانس چون F محاسبه شده بزرگتر از f جدول است در نتیجه فرض صفر رد می شود و فرض خلاف یا تحقیق تایید می گردد. یعنی با ۹۹ درصد اطمینان بین نوع شغل والدین دانش آموزان و میزان نمرات تحول قضاوت اخلاقی آنان تفاوت معناداری وجود دارد. عبارت دیگر شغل والدین در نمرات تحول قضاوت اخلاقی فرزندان تاثیر دارد.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش‌آموزان

جدول ۹- شاخص‌های آماری نمرات قضاوت اخلاقی با توجه به نوع فضای پرورشی

خطای استاندارد میانگین \overline{SX}	S^2 واریانس	انحراف استاندارد S	میانگین \overline{X}	تعداد N	شاخص‌های آماری نوع فضای پرورشی
۶/۱۱	۷۱۷۸/۶۵	۸۴/۷۸	۳۶۰/۸	۱۹۲	دارالقران
۷/۸	۸۱۵۷/۷	۹۰/۳۲	۳۶۵/۶۷	۱۳۴	کانونها
۱۱/۳۷	۶۴۶۲/۵۵	۸۰/۳۹	۳۳۵/۶۴	۵۰	اردوگاهها
۹/۸۵	۴۵۹۲/۷۷	۶۷/۷۷	۳۵۷/۲۸	۵۰	اماکن ورزشی
۵/۶۱	۸۲۵۱/۹۰	۹۰/۸۴	۳۵۷/۱۱	۲۶۲	هیچ کدام

جدول ۹ نشان دهنده شاخص‌های آماری در گروه‌های مختلف اماکن پرورشی از جمله کانونها، اردوگاهها، دارالقرانها، اماکن ورزشی می‌باشد بعنوان مثال میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی کسانی که از کانونها استفاده کرده‌اند با $(N=۳۴)$ ۳۶۵/۶۷ است که از میانگین کسانی که از هیچکدام از فضاهای پرورشی استفاده نکرده‌اند بزرگتر می‌باشد و یا کسانی که از اردوگاهها استفاده کرده‌اند دارای میانگین نمرات تحول قضاوت اخلاقی در میان فضاهای پرورشی می‌باشد.

جدول ۱۰- تحلیل واریانس نمرات با توجه به نوع فضای پرورشی:

شاخص‌های آماری منابع تغییر	مجموع مجزورات SS	d.f درجه آزادی	میانگین مجزورات MS	F محاسبه شده	F جدول
بین گروهها	۳۴۵۹۶/۶۲	۴	۸۶۴۹/۱۵۵		
درون گروهها	۵۱۵۴۰۰۹/۲	۶۸۳	۷۵۴۶/۱۳۴	۱/۱۴۶	۰/۳۳۴
کل	۵۱۸۸۶۰۵/۹	۶۸۷			

با توجه به جدول تحلیل واریانس ۱۰ چون f محاسبه شده بزرگتر از f جدول است $۱/۱۴۶ > ۰/۳۳۴$ در نتیجه فرض صفر رد می‌شود و فرض خلاف یا تحقیق تأیید می‌گردد یعنی با ۹۹ درصد اطمینان بین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان با توجه به نوع فضای پرورشی تفاوت وجود دارد.

بمات و نتیجه گیری

با توجه به تجزیه و تحلیل‌های انجام شده، با در نظر گرفتن فرضیه‌های پژوهش به یافته‌ها و نتایج زیر در این تحقیق دست یافته‌ایم.

با تأیید فرضیه اول این تحقیق، می‌توان نتیجه گرفت استفاده از فضا‌های پرورشی در رشد قضاوت اخلاقی دانش آموزان تاثیر داشته است. تحقیق هیگنز و همکاران (۱۹۸۴) نیز نشان می‌دهد که شرایط و فضای اخلاقی مدارس در قضاوت‌های اخلاقی دانش آموزان مؤثر می‌باشد. همچنین با تأیید فرضیه سوم تحقیق مشخص شد که میزان استفاده از فضا‌های پرورشی در نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش آموزان موثر است. یعنی هر چه زمان استفاده از فضا‌های پرورشی بیشتر باشد، نمرات قضاوت اخلاقی دانش آموزان بالاتر است. به عنوان مثال دانش آموزانیکه بیش از دو سال از فضا‌های پرورشی استفاده کرده اند از نظر نمرات تحول قضاوت اخلاقی از سایر دانش آموزان در مراحل بالاتر قرار گرفته‌اند (جدول ۵)

با تأیید فرضیه هشتم این تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که از میان فضا‌های پرورشی در این تحقیق از لحاظ تاثیر گذاری در قضاوت اخلاقی دانش آموزان به ترتیب کانونها، دارالقرانها، اماکن ورزشی و اردوگاهها قرار گرفته اند. تحقیق مزروعی ۱۳۷۶ نیز نشان می‌دهد کانونها و فضا‌های پرورشی در رشد ابعاد مختلف شخصیتی از جمله بعد مذهبی، اخلاقی دانش آموزان موثر است. تأیید فرضیه پنجم مشخص نمود پسران از نظر تحول قضاوت اخلاقی نسبت به دختران در مراحل بالاتری قرار دارند. این نتیجه توسط پژوهش‌های کریمی (۱۳۶۷) و صاحبی (۱۳۶۹) مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین بررسی فرضیه هفتم حاکی از آن است که نوع شغل والدین دانش آموزان در میزان نمرات قضاوت اخلاقی فرزندان آنها تاثیر دارد. به عنوان مثال، نمرات قضاوت اخلاقی فرزندان والدینی که شغل فرهنگی داشته‌اند نسبت به مشاغل نظامی از سطح بالاتری برخوردار بوده است.

بررسی مقایسه‌ای تأثیر فضاهای پرورشی بر رشد اخلاقی دانش‌آموزان

بخش دوم یافته‌های این پژوهش مربوط به ارتباط متغیرهای مورد مطالعه با یکدیگر است که این نتایج عبارتند از:

تجزیه و تحلیل فرضیه ششم نشان داد بین نمرات تحول قضاوت اخلاقی و سن دانش‌آموزان همبستگی مثبت وجود دارد که در سطح یک درصد معنادار می‌باشد. یعنی با افزایش سن دانش‌آموزان نمرات تحول قضاوت اخلاقی آنان نیز افزایش پیدا می‌کند، نتایج تحقیقات پیاژه، کلبرگ، کریمی، صالحی و دیگران هم تایید کننده نتیجه فوق می‌باشد.

تجزیه و تحلیل فرضیه دوم حاکی از وجود همبستگی مثبت بین تحول قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان و میزان استفاده از فضاهای پرورشی می‌باشد. یعنی به موازات افزایش میزان استفاده از فضاهای پرورشی، نمرات قضاوت اخلاقی نیز افزایش می‌یابد.

از نتایج مهم دیگر این پژوهش که با تجزیه و تحلیل فرضیه دهم بدست آمده این است که بین نمرات تحول قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان و نمرات پیشرفت تحصیلی آنان همبستگی مثبت وجود دارد. یعنی با افزایش نمرات پیشرفت تحصیلی نمرات تحول قضاوت اخلاقی آنان نیز افزایش پیدا می‌کند. این یافته‌ها را می‌توان در راستای نظریه پیاژه تفسیر نمود. به عبارت دیگر چنانچه پیشرفت تحصیلی را تابعی از رشد هوشی تلقی کنیم می‌توان گفت، رشد قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان تابع رشد ذهنی و هوش آنان می‌باشد. یعنی با افزایش رشد ذهنی و هوش رشد اخلاقی دانش‌آموزان نیز افزایش پیدا می‌کند.

نهایتاً تجزیه و تحلیل فرضیه چهارم این تحقیق حاکی از وجود رابطه همبستگی مثبت بین نمرات قضاوت اخلاقی و نمرات انضباط دانش‌آموزان است. یعنی با افزایش نمرات قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان نمرات انضباط آنان نیز افزایش پیدا می‌کند.

کتابنامه

۱. دلاور، علی (۱۳۷۱). روشهای تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
۲. رضایی، منیژه (۱۳۷۲). بررسی رابطه تحول اخلاقی نوجوانان (دختر) با نگرشهای والدین. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۳. صاحبی، علی (۱۳۶۹). بررسی رشد قضاوت اخلاقی نوجوانان تیزهوش و مقایسه آنان با نوجوانان عادی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۴. کریمی، یوسف (۱۳۵۶). رشد اخلاقی در کودکان، مجله انجمن روان شناسی. سال ششم شماره ۱۷.
۶. فونتانا، دیوید (۱۳۸۲). روانشناسی برای معلمان. ترجمه مهشید فروغان. تهران: آگاه.
۷. مزروعی، حسین (۱۳۷۶). بررسی میزان تحقق اهداف کانونهای فرهنگی تربیتی شهر اصفهان از دیدگاه مربیان و دانش آموزان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان.
8. Colly, Anne; Lawrence, Kohlberg. (1984) **The Measurement of moral judgment. Harvard univ. Gilligan, in a different voice.** Psychological theory and women development. Harvard university press: Cambridge.
9. Kohlberg. L; Trial, E (1971). **Moral development and moral education.** inG. Lesser. Ed. psychology and educational practice. Scott foreman.
10. Piaget. Y (1965). **The moral judgment of the child.** The free press. New York. Power. F. C.
11. Higgins. A & Kohlberg. I. (1989). **Lawrence Kohlberg's. Approach to moral Education.** New York: Columbia university press.
12. Smentana. J. G (1996, in press). **Parenting and the development of social knowledge reconceptualized: A social domain analysis.** To appear in J. E. Grouser and L. Kaczynski (End's), Handbook of parenting and the transmission of values. New York: Wiley.
13. Turiel, E (1983). **The Development of social knowledge Morality and Convention.** New York: Cambridge university press.